

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

КУТКОВ Олександр Олександрович

УДК 351.37.378.851

**МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ
ЗМІНИ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОЇ ОБСТАНОВКИ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

Черкаси – 2025

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному університеті цивільного захисту України.

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент

ЛІТВІН Людмила Юріївна,

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, доцент кафедри теорії права та кримінально-процесуальної діяльності.

Офіційні опоненти:

доктор наук з державного управління, доцент

СПОРИШЕВ Костянтин Олександрович,

Національна академія Національної гвардії України, заступник начальника навчально-наукового інституту підготовки керівних кадрів з наукової роботи, начальник науково-дослідної лабораторії будівництва та оперативного застосування;

доктор наук з державного управління, професор

ТВЕРДОХЛІБ Олександр Степанович,

Заклад вищої освіти «Університет трансформації майбутнього», професор кафедри бізнесу, адміністрування та права.

Захист відбудеться «05» грудня 2025 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.707.03 Національного університету цивільного захисту України за адресою: 18034, м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, зал засідань (1-й поверх).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету цивільного захисту України за адресою: 18034, м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8.

Автореферат розісланий «05» листопада 2025 р.

Вчений секретар
Спеціалізованої вченої ради

Сергій ТАРАСОВ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Воєнний конфлікт і повномасштабне вторгнення на суверенну державу Україна змінили сучасні погляди на роль і місце цивільного середовища під час ведення воєнних дій та його вплив на дії військ (сил) у різних формах застосування Збройних Сил України (ЗС України) та інших складових сил оборони. В умовах, коли держава-агресор цілеспрямовано застосовує не лише збройні формування, а ще й комплекс сучасних невійськових методів протиборства, питання ефективного застосування ЗС України та інших складових сил оборони набули нового значення.

Досвід застосування ЗС України та інших складових сил оборони під час ведення антитерористичної операції, операції Об'єднаних сил на Сході України, а також відбиття повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України з 2022 року і світовий досвід ведення воєнних дій спонукали керівництво ЗС України сформулювати підрозділи цивільно-військового співробітництва ЗС України та створити систему цивільно-військового співробітництва (ЦВС).

У Доктрині «Цивільно-військове співробітництво» подано систему поглядів на сутність, роль і місце ЦВС у повсякденній діяльності та під час застосування ЗС України та інших складових сил оборони у разі збройної агресії в будь-яких її формах і виявах, зокрема у формі гібридної війни або збройного конфлікту. Разом із тим, наявний досвід результатів збройного протистояння російській федерації спонукав ЗС України не лише до зміни тактики своїх дій, але й до пошуку та втілення в життя нового для України комплексного підходу до планування і проведення операцій, який ґрунтується на досвіді й основних принципах збройних сил країн НАТО. Реалізація потреби в налагодженні та підтриманні взаємодії військового компоненту з об'єктами цивільного середовища (ОбЦС) забезпечує досягнення максимального ефекту при виконанні підрозділами ЗС України покладених на них завдань.

У сучасних умовах динамічної зміни воєнно-політичної обстановки (ВПО) забезпечення показників стану національної безпеки України на необхідному рівні виявляє потребу у запровадженні нових підходів до організації ефективної взаємодії між військовими формуваннями та цивільним суспільством. Цивільно-військове співробітництво сьогодні набуло особливого значення, оскільки воно забезпечує координацію зусиль із метою захисту державного суверенітету, підтримки громадської безпеки і подолання наслідків збройних конфліктів. У цьому контексті особливу роль відіграє нормативно-правове забезпечення, яке є основою для публічного управління в сфері ЦВС.

Аналіз наявних правових механізмів, а також розробка нових підходів до регулювання діяльності у сфері ЦВС є нагальною потребою. Це надає можливість підвищити рівень правової визначеності, посилити ефективність реалізації завдань ЦВС і забезпечити дотримання міжнародних стандартів.

Теоретичні основи й основні наукові положення державного управління та механізмів державного регулювання ЦВС висвітлено в працях О. Акімова, С. Белая, З. Бурик, О. Вербовенка, Д. Грицишина, С. Домбровської, В. Еманова,

В. Копанчука, М. Криштановича, В. Олуйка, І. Парубчака, О. Півненка, О. Радченка, В. Рижих, Є. Романенка, Г. Ситника, А. Сіцінського, С. Хаджирадевої, В. Шведун та ін.

Теоретичну основу дисертації склали наукові праці вітчизняних і закордонних учених: Ф. Альтбаха, Д. Белла, А. Берга, З. Бжезинського, Д. Блюменау, Дж. Вайса, Ф. Ван Вагта, Е. Денісона, Дж. Кендріка, Б. Кларка, Л. Кроксфорд, Я. Мінсера, Д. Моррісона, Д. Олдермена, П. Скотта, Дж. Тули, Ю. Харарі, К. Шеннона та інших.

Разом із тим, дослідження питань пошуку інструментальних засобів управлінського впливу, механізмів державного регулювання ЦВС в умовах зміни воєнно-політичної обстановки в державі з урахуванням концептуальних підходів НАТО, провідних європейських держав і досвіду ЗС України, набутого у війні з російською федерацією, у науковій літературі не виявлено, що й актуалізує обрану тематику дослідження, визначає її зміст, мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи «Розробка наукових основ державного управління у сфері безпеки ринку соціально-економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (державний реєстраційний номер 0112U002587), що розроблялася Національним університетом цивільного захисту України. Роль здобувача у виконанні цієї роботи полягає в розробці концептуальних основ організації діяльності ЦВС у різних умовах обстановки.

Крім того, наукові результати дисертації ввійшли до Звіту про оперативне завдання «Розроблення Положення про цивільно-військове співробітництво», що розроблявся Центральним науково-дослідним інститутом Збройних Сил України. Конкретно дисертантом проаналізовано нормативно-правове забезпечення діяльності ЦВС та розроблено рекомендації щодо формування стратегічних напрямів розвитку ЦВС з урахуванням умов зміни ВПО.

Мета і завдання дослідження є обґрунтування теоретичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки.

Мета дослідження зумовила вирішення таких *завдань дослідження*:

- виявити особливості реалізації цивільно-військового співробітництва в сучасних умовах воєнно-політичної обстановки;
- окреслити нормативно-правове забезпечення діяльності цивільно-військового співробітництва;
- розкрити особливості функціонування організаційного і ресурсного механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в сучасних умовах воєнно-політичної обстановки;
- узагальнити кращі закордонні практики в провідних країнах світу;
- з'ясувати можливості відомого науково-методичного апарату щодо вдосконалення механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки;
- обґрунтувати модель механізму державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах загострення воєнно-політичної

обстановки;

– розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки.

Об'єкт дослідження – діяльність цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки в державі.

Предмет дослідження – механізми державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки в державі.

Методи дослідження. У дисертаційній роботі використано систему загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, фундаментальні положення науки державного управління, національні та міжнародні нормативно-правові акти і стандарти країн-членів НАТО з питань виконання завдань ЦВС.

Для отримання наукових результатів використано сукупність інструментальних засобів, а саме:

принципи аналізу суспільних явищ і процесів – для аналізу та систематизації виявлених залежностей між соціальними явищами і процесами, які виявляються під час особливого періоду, і розробки заходів щодо управління системою ЦВС та її розвитком;

метод порівняльно-правового аналізу – для окреслення нормативно-правового забезпечення діяльності ЦВС, досвіду країн-членів НАТО;

метод структурно-логічного та системно-функціонального аналізу – для визначення сутності системи управління ЦВС, його методів і механізмів функціонування;

методи теорії організації – для аналізу організації діяльності підрозділів ЦВС в умовах зміни воєнно-політичної обстановки;

процедури оцінювання цивільного середовища – для вдосконалення організаційного механізму державного регулювання ЦВС;

проектувальний метод – для розробки моделі механізму державного регулювання ЦВС в умовах загострення воєнно-політичної обстановки;

метод екстраполяції – для розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні наукового завдання щодо обґрунтування теоретичних засад і розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки.

Найсуттєвіші результати дисертаційного дослідження, які містять наукову новизну, полягають у тому, що:

уперше

обґрунтовано модель механізму державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах загострення воєнно-політичної обстановки, яка надає можливість розкрити підхід щодо використання

інформації про обстановку, яка складається на ділянках відповідальності цивільно-військового співробітництва, реалізовувати об'єктивну оцінку стану та прогнозування розвитку цивільного середовища, вносити своєчасні пропозиції щодо змін у нормативно-організаційні параметри виконання завдань (нормативні документи) або вносити зміни в організаційно-штатну структуру підрозділів цивільно-військового співробітництва і тим самим у комплексі забезпечувати їх ефективну діяльність;

удосконалено:

– інформаційно-комунікативні заходи забезпечення механізму державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах загострення воєнно-політичної обстановки, які передбачають реалізацію комплексу дій щодо оцінки стану воєнно-політичної та воєнно-стратегічної обстановки й оцінки противника на стратегічному, оперативному і тактичному рівнях управління: визначення мети, характеру дій та стану, положення угруповання військ (сил) імовірного противника (вироблення рішення); прогнозування загроз на ділянках виконання завдань підрозділами цивільно-військового співробітництва в умовах загострення воєнно-політичної обстановки;

– методичний підхід до оцінювання впливу інформаційних чинників, які впливають на виконання завдань за призначенням підрозділів сил оборони України в умовах інформаційно-психологічного впливу противника, з обґрунтуванням показників, критеріїв оцінювання інформаційної складової цивільного середовища в інтересах цивільно-військового співробітництва, що надає можливість створити інтегровану систему аналізу, яка є основою для ухвалення ефективних рішень у сфері цивільно-військового співробітництва;

– напрями використання багатовимірного підходу, який базується на моделі PMESIIASCOPE та забезпечує структурований аналіз інформаційного середовища, що дозволяє: інтегрувати дані з різних джерел для комплексної оцінки ситуації, ідентифікувати основні загрози, інформаційний шум і виклики;

набули подальшого розвитку:

– нормативно-організаційні заходи, які передбачають умови їх ініціювання та межі проведення в контексті забезпечення ефективної реалізації завдань, які покладаються на підрозділи ЦВС у конкретних умовах загострення ВПО;

– понятійно-категорійний апарат науки державного управління шляхом введення в обіг авторських понять: *напрямки зосередження основних зусиль діяльності ЦВС* (елемент рішення керівництва ЦВС, в якому зазначається побудова підрозділів, розподіл сил і засобів ЦВС на ділянці відповідальності, порядок та час реалізації заходів з урахуванням результатів прогнозування розвитку обстановки на визначених горизонтах прогнозування); *емерджентність системи механізму державного регулювання ЦВС* (поява нових властивостей механізму державного регулювання ЦВС, нехарактерних для окремих її елементів в умовах загострення воєнно-політичної обстановки, що характеризується як системний ефект).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що

теоретичні положення, висновки та пропозиції дисертаційного дослідження може бути використано для підготовки й узгодження управлінських рішень із питань упровадження розроблених механізмів державного регулювання ЦВС в умовах загострення воєнно-політичної обстановки. Практичні рекомендації спрямовано на підвищення ефективності діяльності ЦВС з урахуванням зміни воєнно-політичної обстановки.

Матеріали дисертації можуть також використовуватися в навчальному процесі при підготовці магістрів публічного управління та адміністрування, у системі перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, при підготовці методичних матеріалів, лекцій і практичних занять з публічного управління та адміністрування щодо розгляду питань організації взаємодії з підрозділами ЦВС. Результати дисертаційного дослідження використано:

- у практичній діяльності Сумської обласної військової адміністрації (довідка про впровадження від 02.10.2025 року № 01-38/12713);

- під час опрацювання нормативних документів і методичного посібника Центральним управлінням цивільно-військового співробітництва Генерального штабу Збройних Сил України (акт про реалізацію від 06.10.2025 року № 188/1/3735);

- у діяльності Київської обласної військової адміністрації (довідка про впровадження від 13.10.2025 року № 6516/05/15.4/2025);

- у діяльності Черкаської районної військової адміністрації Черкаської області (довідка про впровадження від 11.08.2025 року № 765-1/5).

Особистий внесок здобувача. Усі подані в дисертації наукові результати, теоретичні обґрунтування, практичні рекомендації та висновки дослідження отримано автором самостійно. Особистий внесок здобувача у працях, опублікованих у співавторстві, наведено у списку опублікованих праць.

Апробація матеріалів дисертації. Основні теоретичні положення та результати презентованого дослідження доповідались й обговорювались на наукових і науково-практичних конференціях:

міжнародних – «Війна Росії проти України: від гібридних форм до геноцидних практик» (м. Переяслав, 2024 р.), «Maritime security of the Baltic-Black sea region: challenges and threats» (м. Одеса, 2024 р.), «Сучасні стратегії сталого розвитку держави та суспільства: наукові горизонти та перспективи» (м. Хмельницький, 2025 р.), «Криза сучасної геополітики: світ між демократією й авторитаризмом» (м. Переяслав, 2025 р.), «Сучасні виклики військового лідерства: інноваційні підходи до підготовки військових лідерів з урахуванням досвіду відсічі збройної агресії російської федерації» (м. Київ, 2025 р.);

всеукраїнських – «Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи» (м. Хмельницький, 2024 р.), «Національна безпека України в умовах воєнного стану: проблеми та шляхи їх вирішення» (м. Одеса, 2025 р.).

Публікації. Основні результати дослідження за темою дисертації опубліковано у 17 наукових працях загальним обсягом 13,36 авт. арк., із них: 7 наукових статей – у фахових виданнях України в галузі державного управління,

1 стаття – у періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу з наукового напрямку, 1 стаття – у міжнародній колективній монографії, 7 публікацій – у матеріалах наукових конференцій та 1 методичний посібник.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 196 сторінок, обсяг основного тексту – 136 сторінок. Робота містить 3 додатки, 23 рисунки і 17 таблиць. Список використаних джерел налічує 183 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної теми та розкрито ступінь її розробленості; сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; визначено зв'язок дисертаційної роботи з тематикою наукових досліджень Національного університету цивільного захисту України; подано наукову новизну; показано теоретичну та практичну значущість отриманих результатів, наведено відомості щодо їхньої апробації.

У **першому розділі** – *«Теоретичні засади особливостей реалізації цивільно-військового співробітництва в сучасних умовах воєнно-політичної обстановки»* – охарактеризовано принципи, функції, склад сил і засобів підрозділів ЦВС, визначено особливості організації діяльності підрозділів ЦВС та нормативно-правове забезпечення діяльності цивільно-військового співробітництва в сучасних умовах воєнно-політичної обстановки.

Під час проведеного дослідження визначено, що загострення ВПО навколо держави, застосування противником нових загроз і вияв ризиків, які складно передбачити, постійна зміна противником тактики дій тощо потребують від органів державної влади, місцевого самоврядування у тісній взаємодії з органами управління ЦВС із більшою інтенсивністю забезпечувати реалізацію основних функцій держави (забезпечення безпеки, правоохоронна функція, захист прав і свобод громадян, забезпечення економічної стабільності та гуманітарної підтримки). Саме на сприяння реалізації зазначених вище функцій держави, у частині що стосується, і спрямовано співпрацю органів державної влади з підрозділами ЦВС.

Систематизовано, що до технологій впливу на цивільне середовище (ЦС) належать: технології комунікацій, спілкування та перемовин, технології інформаційного впливу (протидії інформаційному впливу противника) і поширення інформації, технології здійснення стратегічних комунікацій тощо. Застосування конкретних технологій (методів) впливу на ОБЦС завжди залежатиме від прийнятих відповідними командувачами (командирами), начальниками рішень, отриманих військами (силами) завдань, конкретних умов обстановки, резерву часу, стану цивільного середовища.

Зміст, форма, порядок застосування, вивчення можливих технологій (методів) впливу на ЦС розглядається, деталізується й опрацьовується у загальній системі підготовки фахівців ЦВС. Загалом систему ЦВС може бути подано моделлю, яка складається з чотирьох взаємопов'язаних підсистем: цивільно-військової взаємодії, підтримки військ (сил), підтримки цивільного

середовища, оцінювання цивільного середовища (рис. 1). Метою підсистеми підтримки військ (сил) є мінімізація негативного впливу цивільного середовища на війська (сили). Щодо підсистеми цивільно-військової взаємодії то її метою є запровадження та підтримання ефективного функціонування механізму координації дій усіх сторін для забезпечення раціонального розподілу зусиль та їх узгодження під час виконання заходів ЦВС.

Рис. 1. Модель системи цивільно-військового співробітництва

Визначено, що головна роль органів державної влади і місцевого самоврядування у вирішенні проблемних питань цивільного середовища полягає в безумовній та першочерговій відповідальності за забезпечення нагальних потреб населення і функціонування ОбЦС. Зазначене питання підсвічує важливість механізму реалізації державної політики органами державної влади у взаємодії з підрозділами ЦВС для вирішення суспільних проблем в умовах ускладнення ВПО в державі.

В основу формування рішень щодо організації діяльності підрозділів ЦВС закладено прогнозування та подальший розрахунок необхідної кількості сил і засобів для ефективної її реалізації, що підкреслює цільову спрямованість діяльності підрозділів ЦВС. Вирішення виявленої проблеми в своєчасній консолідації зусиль з органами державної влади надасть можливість забезпечити цільову спрямованість державного регулювання та досягнути максимальних результатів при мінімальних витратах трудових, фінансових та інших ресурсів.

На засадах проведеного аналізу розглянутих особливостей організації діяльності підрозділів ЦВС, складу сил і засобів ЦВС, їх функцій, принципів та мети було виокремлено завдання, які реалізуються в умовах загострення ВПО. Ефективність їх виконання залежить від прогнозу ВПО і потенційних можливостей елементів системи ЦВС.

З метою розвитку понятійно-категорійного апарату державного управління було запропоновано авторську дефініцію поняття «напрямки зосередження основних зусиль діяльності ЦВС» як елемента рішення керівництва ЦВС, в якому зазначається побудова підрозділів, розподіл сил і засобів ЦВС на ділянці відповідальності, порядок та час реалізації заходів з урахуванням результатів прогнозування розвитку обстановки на визначених горизонтах прогнозування.

Розкрито завдання, які необхідно покладати на підрозділи ЦВС для реалізації своїх функцій під час: стратегічного розгортання ЗС України та інших складових сил оборони; ведення територіальної оборони; організації руху опору; ведення операцій ЗС України та іншими складовими сил оборони.

Аналіз нормативно-правової бази, яка регламентує механізми ЦВС, свідчить про активний процес узгодження національних правових норм із міжнародними стандартами, зокрема за загальноєвропейськими підходами, що створює підґрунтя для інтеграції ЦВС у міжвідомчу систему України та забезпечення її відповідності сучасним викликам.

Виявлено, що на сьогодні у секторі безпеки і оборони України поки що не функціонує на достатньо дієвому рівні єдина система ЦВС, що ускладнює координацію між різними складовими та знижує ефективність реалізації покладених завдань.

У **другому розділі** – *«Аналіз механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки»* – систематизовано закордонні практики державного регулювання ЦВС в умовах зміни ВПО в провідних країнах світу, окреслено особливості функціонування організаційного механізму державного регулювання діяльності цивільно-військового співробітництва, проаналізовано ресурсний механізм державного регулювання діяльності цивільно-військового співробітництва.

Досвід закордонних держав свідчить, що основними викликами, з якими стикаються країни під час воєнних дій на своїй території, є: руйнування усталених механізмів управління державою, різка зміна структури економіки, втрата значної частини бюджетних надходжень, загострення соціальних і демографічних проблем, посилення бідності, інфляція, а також зниження інвестиційної активності бізнесу, що підтверджує потребу в своєчасній кореляції відповідних механізмів державного впливу для стабілізації обстановки.

На підставі результатів аналізу наукових праць відомих вітчизняних учених у галузі знань з державного управління (публічного управління та адміністрування), які спрямували свої дослідження на вдосконалення діяльності ЦВС, було розкрито сучасний стан науково-методичного забезпечення і зроблено висновок, що питання вдосконалення механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни ВПО не розглядалося, що підтверджує актуальність теми дисертаційного дослідження.

Нами розкрито сутність функціонування організаційного та ресурсного механізмів державного регулювання ЦВС в умовах загострення ВПО в державі, основні та додаткові завдання Об'єднаного центру ЦВС, а також механізм цивільно-військової взаємодії та повноважень учасників, модель взаємодії ЦВС і суспільства з неурядовими організаціями.

Розкрито механізм взаємозв'язку комплексних завдань ЦВС у сфері захисту прав і свобод громадян за новими викликами у сфері безпеки проблем дотримання прав і свобод та захисту цивільного населення в умовах довготривалого збройного конфлікту.

Для ефективної взаємодії важливо визначити частину особового складу ЦВС (наприклад, групу в складі Об'єднаного центру ЦВС), учасники якої

мають загальне уявлення про цивільні методи роботи та їхні процеси планування, здатні до колективної роботи з цивільним персоналом і населенням для досягнення найвищого рівня взаєморозуміння та взаємодопомоги.

Доцільно зазначити, що брак розуміння культури один одного може зашкодити навіть стосункам між військовими різних країн, не кажучи про цивільних, де неправильне розуміння перспектив їх взаємин із військовими може зашкодити військово-цивільним відносинам (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика культури військової та цивільної організацій

Культура військової організації	Культура цивільної організації
Військові становлять собою консервативну, ієрархічну організацію; її члени знаходяться у підпорядкуванні; повноваження на прийняття рішення надаються вищим командуванням; при проведенні операції військовим притаманно розгортатися напередодні її початку (після належної підготовки, яка може бути доволі тривалою) і згортатися одразу ж при отриманні наказу; більшість процесів та алгоритмів діяльності є формалізованими; більшість завдань мають часові обмеження і контролюються	Тенденція бути більш ліберальною, ніж військова організація; лідерами часто є активні молоді люди, які мають багато повноважень; мають тенденцію до довшого підготовчого періоду своєї діяльності; НУО, як правило, розгортаються в зоні збройного конфлікту набагато раніше за військових (до військової операції) і залишаються в ній довший час; діяльність переважно заснована на досвіді, ніж на формалізованих документах; підрозділи нижчого рівня необов'язково звітують головному офісу, замість цього проводиться моніторинг ситуації у сфері діяльності; мають тенденцію діяти за узгодженістю без формалізованих алгоритмів; час виконання завдань не є вирішальним моментом для таких організацій, на відміну від військових (це пояснюється тривалими термінами перебування перших у зоні збройного конфлікту)

Цивільно-військове співробітництво взаємодіє з усіма суб'єктами цивільного середовища. При цьому взаємовідносини з М/НУО в гуманітарному секторі можуть бути першочерговими, тому що ці питання є найбільш важливими на ранніх фазах проведення операції та скоріш за все привернуть особливу увагу з боку засобів масової інформації.

Обґрунтовано, що діяльність підрозділів ЦВС в Україні демонструє їх критичну роль у вирішенні гуманітарних криз, відновленні інфраструктури і проведенні інформаційних кампаній в умовах війни. Успішність заходів ЦВС базується на ефективній координації між військовими та цивільними

структурами, використанні інноваційних підходів і здатності швидко адаптуватися до мінливих умов. Наявний досвід, отриманий під час цих дій, є підґрунтям для подальшого вдосконалення механізмів регулювання ЦВС в умовах зміни воєнно-політичної обстановки та розвитку доктрини цивільно-військового співробітництва як в Україні, так і в міжнародній практиці.

Захист цивільного населення охоплює також заходи із запобігання шкоди цивільним особам. Порядок організації діяльності із запобігання шкоди цивільному населенню визначається і затверджується командувачем військовою операцією. Він передбачає: отримання інформації про факти поранень/загибелі цивільних осіб унаслідок збройного конфлікту та з'ясування обставин інцидентів; документування випадків; аналіз задокументованих інцидентів; видачу рекомендацій органам військового управління з метою мінімізації страждань цивільного населення.

Виконання зазначених завдань покладається на групу з питань запобігання шкоди цивільному населенню (англ. «Civilian Casualties Mitigation Team», ССМТ), яка, як правило, створюється на базі Об'єднаного центру ЦВС. Основними функціями цієї групи є: збір інформації про випадки загибелі, поранення цивільних осіб унаслідок збройного конфлікту; документування випадків заподіяння шкоди цивільним особам унаслідок збройного конфлікту; здійснення комплексного аналізу даних і надання рекомендацій органам військового управління щодо реагування на випадки завдання шкоди цивільному населенню з метою запобігання та/або зменшення її масштабів; надання інформації структурним підрозділам, які здійснюють функції стратегічної комунікації, щодо шкоди, заподіяної цивільному населенню; взаємодія й обмін інформацією з М/НУО з метою вироблення спільних підходів до фіксації випадків завдання шкоди цивільному населенню та координації заходів ЦВС із метою мінімізації наслідків цієї шкоди. Відстеження шкоди цивільному середовищу не є тотожним веденню обліку жертв серед цивільного населення. Ключова різниця полягає в тому, що перше передбачає внесення змін до тактики ведення бойових дій у житловій зоні.

У **третьому розділі** – *«Напрями вдосконалення механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки»* – обґрунтовано напрями реалізації інформаційно-аналітичного забезпечення механізму державного регулювання ЦВС, окреслено сучасні аспекти оцінювання стану цивільного середовища як передумову ухвалення ефективних управлінських рішень, визначено стратегічні напрями розвитку державного регулювання цивільно-військового співробітництва.

Механізм виконання завдання підрозділами ЦВС щодо інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності доцільно розглядати як сукупність форм і методів впливу на інформаційний простір у силах оборони України, який реалізується завдяки: оцінюванню ефекту інформаційного впливу та готовності структур ЦВС до виконання завдань в умовах поширення дезінформації через медіа та соціальні мережі; вибору каналу, часових параметрів засобів доставки інформації до цільової аудиторії. При розгляді такого механізму зазначимо, що інформаційні операції проводяться в межах стратегічних комунікацій, де ЦВС є однією із складових суб'єктів їхньої реалізації.

Отримані відомості дозволять забезпечити якісне оцінювання інформаційного середовища, своєчасно ідентифікувати загрози, які впливають на ефективність проведення операцій. Вироблення пропозицій щодо вдосконалення механізмів реалізації ЦВС сприятиме підвищенню рівня взаємодії та належної координації структур сил оборони України, набуттю необхідних спроможностей із протидії агресивної політики з боку російської федерації. Для врахування особливостей впливу інформаційних чинників на особовий склад необхідно розробити військовий стандарт з опису чинників інформаційної складової цивільного середовища, який буде визначальним документом для організації виконання завдань підрозділами цивільно-військового співробітництва ЗС України.

Для ефективної боротьби з інформаційними загрозами необхідно реалізовувати комплексний підхід, який охоплює моніторинг, регулювання, співпрацю з медіа та платформами, освітні ініціативи й активне спростування шкідливих наративів. Кожен канал комунікації вимагає індивідуальних заходів і контрзаходів, які дозволяють мінімізувати вплив деструктивних інформаційних атак з боку противника.

У подальшому для впровадження системи оповіщення військового командування про інформаційні загрози необхідно створити автоматизовану платформу моніторингу інформаційного простору з інтеграцією в існуючі військові системи, яка буде аналізувати відкриті джерела (соціальні мережі, ресурси новин тощо) і своєчасно виявляти потенційні загрози. Система повинна містити модуль прогнозування на основі машинного навчання для попередження майбутніх атак і мобільний додаток для миттєвого сповіщення.

Розглянуті сучасні аспекти оцінювання стану ЦС як передумови ухвалення ефективних управлінських рішень надають можливість усвідомити стан ситуації в ЦС, що є життєво важливим елементом для виконання поставлених завдань, дає військовому командуванню уявлення про цивільну ситуацію на всіх рівнях і сприяє ухваленню правильних рішень у майбутньому.

Розроблена модель механізму державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах загострення ВПО розкриває інструментальні засоби вдосконалення такого механізму, а саме:

- інформаційно-комунікативні заходи, які передбачають реалізацію комплексу заходів щодо оцінки стану воєнно-політичної та воєнно-стратегічної обстановки й оцінки противника на стратегічному, оперативному і тактичному рівнях управління: визначення мети, характеру дій та стану, положення угруповання військ (сил) імовірного противника (вироблення рішення); прогнозування загроз на ділянках виконання завдань підрозділами ЦВС в умовах загострення ВПО. Визначено суб'єкти здійснення відповідного оцінювання на відповідних рівнях військового управління та їх комунікації із суб'єктами інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності ЦВС;

- нормативно-організаційні заходи, які передбачають умови їх ініціювання і межі проведення в контексті забезпечення ефективної реалізації завдань, що покладаються на підрозділи ЦВС в конкретних умовах загострення воєнно-політичної обстановки.

Загалом оцінка цивільного середовища є частиною загальної оцінки

обстановки в районі виконання військами (силами) завдань за призначенням у пунктах постійної дислокації військ, районі надзвичайної ситуації чи проведення військової операції. Крім того, основною детермінантою проведення оборонного огляду є процедура опису майбутнього безпекового середовища, у процесі якої визначаються перспективи розвитку ВПО, перелік викликів і загроз у сфері оборони та формуються на їх основі сценарії розвитку небезпек, проти яких буде застосовано ЗС України (рис. 2).

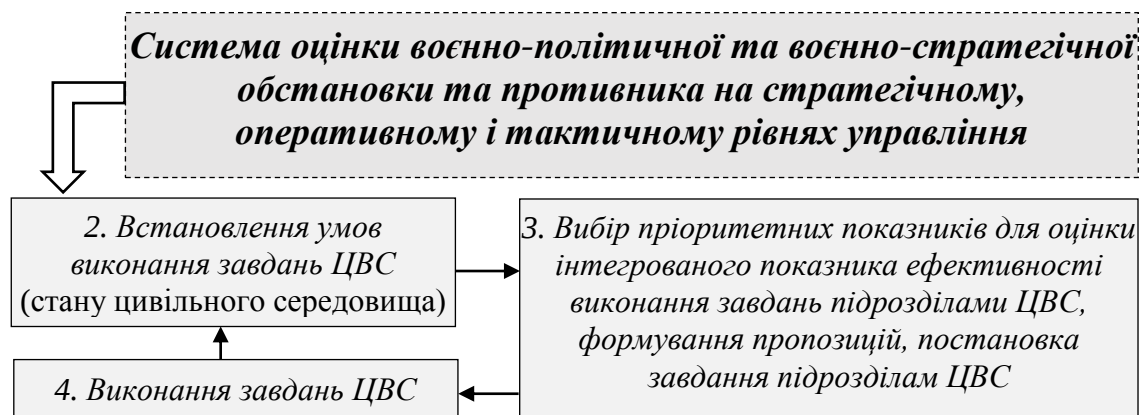

Рис. 2. Загальна схема організаційного механізму державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах загострення воєнно-політичної обстановки

Відомим є те, що оцінювання ВПО – це результат кількісно-якісного аналізу сукупності чинників, які характеризують стан відносин між іноземними державами (коаліціями), їхні воєнно-економічні потенціали, розстановку, співвідношення і взаємодію військових, політичних та інших сил, а також визначають ступінь напруженості відносин між державами і рівень небезпеки виникнення воєнних конфліктів (криз, війн). Оцінювання ВПО у світі та довкола України здійснюється постійно, незалежно від стану держави (мирного чи воєнного), а висновки з оцінювання ВПО є вихідними даними для оцінювання воєнно-стратегічної обстановки. Після оцінювання стану ВПО відповідними суб'єктами та визначення, що цей стан є загостреним, реалізується завдання щодо оцінки воєнно-стратегічної обстановки.

Крім того, механізм діяльності ЦВС в умовах загострення ВПО повинен бути дисипативним і мати можливість своєчасно реагувати на зміни в обстановці та цивільному середовищі. Зазначене виявляє потребу у використанні добре апробованого інтегрального показника «повноти реалізації функцій» організаційно-штатною структурою відповідного підрозділу ЦВС.

Отже, на підставі проведеного нормативного аналізу порядку реалізації оцінки стану воєнно-політичної та воєнно-стратегічної обстановки й оцінки противника на стратегічному, оперативному і тактичному рівнях управління: визначення мети, характеру дій та стану, положення угруповання військ (сил) імовірного противника (вироблення рішення); прогнозування загроз на ділянках виконання завдань підрозділами ЦВС в умовах загострення ВПО, було сформовано структурно-логічну схему моделі механізму державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах загострення

воєнно-політичної обстановки. Ця модель надає можливість розкрити запропонований підхід щодо використання інформації про обстановку, яка складається на ділянках відповідальності ЦВС, реалізовувати об'єктивну оцінку стану та прогнозування розвитку ЦС, вносити своєчасні пропозиції щодо змін в нормативно-організаційні параметри виконання завдань (нормативні документи) або вносити зміни в організаційно-штатну структуру підрозділів ЦВС і тим самим у комплексі забезпечувати їх ефективну діяльність. Виявлені системні зв'язки між елементами моделі зумовлюють появу нових властивостей механізму державного регулювання ЦВС, нехарактерних для окремих її елементів в умовах загострення ВПО, що можна охарактеризувати як вияв властивостей емерджентності або системного ефекту.

Отриманий результат надає можливість підтвердити запропоновану гіпотезу щодо можливості синтезу моделі, яка надає можливість: виявлення шляхів покращення характеристик реальних об'єктів, з яких складається орган військового управління ЦВС, і процесів, які в них відбуваються; розуміння сутності явищ та вироблення пропозицій щодо їх управління; формування нових об'єктів або вдосконалення наявних. У комплексі отримані результати надали змогу:

1. Розширити можливості ресурсного механізму щодо своєчасного внесення змін у забезпечення ресурсної бази для реалізації державної програми за рахунок: обґрунтованого раціонального підходу, який надав змогу своєчасно (на підставі прогнозування в різних горизонтах) розподіляти (перерозподіляти) наявну ресурсну базу з урахуванням прогнозування розвитку обстановки в районах ведення бойових дій або на деокупованих територіях; розширення можливостей щодо контролю і моніторингу використання ресурсів.

2. Удосконалити інструменти організаційного механізму державного регулювання ЦВС в умовах зміни ВПО, які надають змогу своєчасно вносити зміни в державні програми.

3. Удосконалити організаційно-управлінські інструменти за рахунок: обґрунтування підходу щодо порядку організації системи планування, координації та комунікації між цивільними і військовими структурами; використання спроможностей системи планування, яка використовується штабами підрозділів ЦВС; участі представників підрозділів ЦВС під час ухвалення рішень щодо організації заходів військовими адміністраціями у районах ведення бойових дій або на деокупованих територіях; організації співпраці представників ЦВС із волонтерськими і громадськими організаціями

4. Удосконалити інформаційне забезпечення за рахунок: забезпечення оперативного обміну інформацією між суб'єктами ЦВС; забезпечення своєчасного інформування населення щодо безпеки, гуманітарних коридорів, евакуації тощо; участі підрозділів ЦВС у психологічній підтримці населення, протидії ворожій пропаганді.

5. Удосконалити контрольно-наглядові інструменти за рахунок: забезпечення моніторингу реалізації програм ЦВС; своєчасної оцінки ефективності взаємодії військових і цивільних структур; запобігання зловживанням корупції, порушенням прав людини.

Отримані результати в комплексі надали можливість досягнути головної

мети дослідження: обґрунтувати теоретичні засади та розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів державного регулювання ЦВС в умовах зміни воєнно-політичної обстановки для забезпечення злагодженої взаємодії військових і цивільних структур для захисту населення, надання гуманітарної допомоги та сприяння стійкості суспільства в умовах загроз воєнного характеру.

ВИСНОВКИ

У дослідженні запропоновано вирішення актуального завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретичних засад і розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки.

Результати проведених досліджень уможливають отримання таких висновків:

1. Виявлено особливості реалізації цивільно-військового співробітництва в сучасних умовах воєнно-політичної обстановки. Ключовим завданням цивільно-військового співробітництва є систематична, планомірна діяльність Збройних Сил України з координації та взаємодії з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, організаціями та громадянами у районах дислокації військових частин і підрозділів Збройних Сил України з метою формування позитивної громадської думки та забезпечення сприятливих умов для виконання покладених на них завдань і функцій шляхом надання допомоги цивільному населенню у вирішенні проблемних питань життєдіяльності з використанням військових та невійськових сил і засобів. Зазначене виявило потребу в приведенні структури ЦВС та її змісту у відповідність до вимог і принципів країн-членів НАТО, що передбачає системні зміни в підходах до виконання завдань.

2. Окреслено нормативно-правове забезпечення діяльності цивільно-військового співробітництва. Під час проведеного дослідження обґрунтовано, що нормативно-правове забезпечення цивільно-військового співробітництва в Україні базується на доктринах, статутах і наказах, що регулюють взаємодію Збройних Сил України із цивільними структурами для забезпечення життєдіяльності населення в умовах конфлікту. Ключовими документами є Доктрина «Цивільно-військове співробітництво» та відповідні накази Міністерства оборони України, які визначають порядок і процедури реалізації цивільно-військового співробітництва.

3. Розкрито особливості функціонування організаційного і ресурсного механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в сучасних умовах воєнно-політичної обстановки. Реалізація механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки надасть можливість своєчасно: розробити нові та внести зміни до чинних нормативно-правових актів, які регулюють діяльність Збройних Сил України щодо цивільно-військового співробітництва; проводити наукові дослідження щодо визначення завдань, функцій і методів цивільно-військового співробітництва; визначати потреби Збройних Сил України у силах та засобах цивільно-військового співробітництва залежно від результатів

прогнозування розвитку воєнно-політичної обстановки; обґрунтовувати напрями подальшого розвитку цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України і включати їх до документів середньострокового оборонного планування в Збройних Силах України; вносити зміни в плани підготовки фахівців цивільно-військового співробітництва в межах програм міжнародного співробітництва, а також запроваджувати систему підготовки фахівців цивільно-військового співробітництва у вищих військових навчальних закладах і військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти; удосконалювати систему кадрового забезпечення цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України та створювати відповідний кадровий резерв; сприяти об'єктивній оцінці цивільного середовища, прогнозуванню його впливу на умови виконання завдань військовими частинами (підрозділами, національними контингентами) Збройних Сил України; забезпечити військове командування ефективним механізмом впливу на цивільне середовище шляхом взаємодії і співпраці з цивільним населенням, органами влади та місцевого самоврядування, міжнародними урядовими і неурядовими організаціями, релігійними та іншими організаціями для недопущення втягування їх у військовий конфлікт і для надання ними підтримки ЗС України.

4. Узагальнено кращі закордонні практики в провідних країнах світу. Визначено, що досвід НАТО та провідних держав світу, зокрема Сполучених Штатів Америки, демонструє, що інтеграція військових і цивільних зусиль у межах кризового реагування здатна значно підвищити ефективність дій у надзвичайних ситуаціях. Досвід закордонних держав свідчить, що основними викликами, з якими стикаються країни під час воєнних дій на своїй території, є: руйнування усталених механізмів управління державою, різка зміна структури економіки, втрата значної частини бюджетних надходжень, загострення соціальних і демографічних проблем, посилення бідності, інфляція, а також зниження інвестиційної активності бізнесу, що підтверджує потребу в своєчасній кореляції відповідних механізмів державного впливу для стабілізації обстановки.

5. З'ясовано можливості відомого науково-методичного апарату щодо вдосконалення механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки. Визначено основні заходи забезпечення механізму державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах загострення воєнно-політичної обстановки, які передбачають реалізацію комплексу дій щодо оцінки стану воєнно-політичної та воєнно-стратегічної обстановки й оцінки противника на стратегічному, оперативному і тактичному рівнях управління: визначення мети, характеру дій та стану, положення угруповання військ (сил) імовірного противника (вироблення рішення); прогнозування загроз на ділянках виконання завдань підрозділами ЦВС в умовах загострення воєнно-політичної обстановки. Визначено суб'єкти здійснення відповідного оцінювання на відповідних рівнях військового управління та їх комунікації із суб'єктами інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності ЦВС.

6. Обґрунтовано модель механізму державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах загострення воєнно-політичної

обстановки, яка надає можливість розкрити підхід щодо використання інформації про обстановку, яка складається на ділянках відповідальності ЦВС, реалізовувати об'єктивну оцінку стану та прогнозування розвитку цивільного середовища, вносити своєчасні пропозиції щодо змін у нормативно-організаційні параметри виконання завдань (нормативні документи) або вносити зміни в організаційно-штатну структуру підрозділів ЦВС і тим самим у комплексі забезпечувати їх ефективну діяльність.

7. Розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки, метою яких є впровадження розроблених механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки та створення вертикально-інтегрованої системи цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України на стратегічному, оперативному і тактичному рівнях військового управління, яка спроможна ефективно впливати на цивільне середовище для створення сприятливих умов для виконання військовими частинами завдань за призначенням та мінімізувати негативний вплив цивільного населення на них як у мирний час, так і в особливий період.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові статті у фахових виданнях:

1. Леженко С. О., Кутков О. О., Акімов О. О., Акімова Л. М. Адаптаційні механізми для військових у воєнний період: від підтримки до інтеграції. *Modern aspects of science : international collective monograph. Czech Republic, 2024. Vol. 51. P. 369–382. DOI: <https://doi.org/10.52058/51-2024>.*

Особистий внесок: обґрунтовано результати аналізу наявних механізмів підтримки військовослужбовців та їхніх сімей у контексті адаптації до умов воєнного періоду.

2. Акімова Л. М., Акімов О. О., Кутков О. О. Теоретичні, психологічні та управлінські механізми реформування системи виконавчого провадження: національний та міжнародний досвід. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2024. Вип. 4. С. 13–17. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.4.2>.*

Особистий внесок: аналіз з урахуванням міжнародного досвіду теоретичних, психологічних та управлінських механізмів, необхідних для реформування системи виконавчого провадження в Україні.

3. Кутков О. О. Механізм державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах змін воєнно-політичної обстановки в державі. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2024. Вип. 5. С. 96–100. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.5.13>.*

4. Кутков О. О. Нормативно-правове забезпечення діяльності цивільно-військового співробітництва в сучасних умовах воєнно-політичної обстановки: публічно-управлінський аспект. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2024. Вип. 6. С. 82–86. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.6.13>.*

5. Kutkov O., Zolotov A., Akimova L., Akimov O. Digital transformation of

social governance: economic challenges and opportunities of smart cities. *Economics, Finance and Management Review*. 2025. № 1(21). С. 17–28. DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2025-1-17-28>.

Особистий внесок: визначено ступень підвищення ефективності управління при застосуванні цифровізації.

6. Кацалап В. О., Кутков О. О. Методичний підхід до оцінювання впливу чинників інформаційної складової. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»*. 2025. № 2(32). С. 232–247. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-2\(32\)-232-247](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-2(32)-232-247).

Особистий внесок: обґрунтовано методичний підхід до оцінювання впливу чинників інформаційної складової на ЦС.

7. Кутков О. О., Літвін Л. Ю. Обґрунтування моделі механізму державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах загострення воєнно-політичної обстановки. *Національні інтереси України*. 2025. № 5(10). С. 1120–1142. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-5\(10\)-1120-1142](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-5(10)-1120-1142).

Особистий внесок: обґрунтовано моделі механізму державного регулювання цивільно-військового співробітництва.

8. Кутков О. О. Особливості реалізації цивільно-військового співробітництва в умовах збройної агресії РФ проти України. *Наукові перспективи (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Медицина», Серія «Педагогіка», Серія «Психологія»)*. 2025. № 6(60). С. 217–225. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-6\(60\)-217-225](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-6(60)-217-225).

9. Кутков О. О. Напрями розвитку механізмів державного впливу на цивільно-військове співробітництво. *Наукові інновації та передові технології. Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»*. 2025. № 7(47). С. 97–103. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-7\(47\)-97-103](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-7(47)-97-103).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

10. Кутков О. О. Цивільно-військове співробітництво як складова національної безпеки: публічно-управлінський аспект. *Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи* : матеріали 15-ї Всеукраїнської науково-практичної конф. (м. Хмельницький, 06 грудня 2024 р.) / Херсонський нац. техн. ун-т. Хмельницький, 2024. С. 221–225.

11. Кутков О. О. Механізми державного регулювання цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України в контексті євроатлантичних процесів. *Війна Росії проти України: від гібридних форм до геноцидних практик* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Переяслав, 9 грудня 2024 р.) / Університет Григорія Сковороди в Переяславі. Переяслав, 2024. С. 231–236.

12. Кутков О. О. Цивільно-військове співробітництво та діяльність військових формувань у сфері морської безпеки. *Maritime security of the Baltic-Black sea region: challenges and threats* : матеріали IV Міжнародної наукової конференції (м. Одеса, 27 грудня 2024 р.) / Одеський державний університет

внутрішніх справ. Рига : Baltija Publishing, 2024. С. 86–89.

13. Золотов А., Леженко С., Кутков О. Психоемоційна стабілізація військовослужбовців у процесі реабілітації. *Сучасні стратегії сталого розвитку держави та суспільства: наукові горизонти та перспективи*: матеріали II-ї науково-практичної конференції за міжнародною участю (м. Хмельницький, 25 лютого 2025 р.) / Херсонський національний технічний університет. Хмельницький, 2025. Том 2. С. 359–365.

Особистий внесок: розкрито комплексний підхід психоемоційної стабілізації військовослужбовців у процесі реабілітації

14. Кутков О. О. Роль цивільно-військового співробітництва в забезпеченні національної безпеки України під час збройного конфлікту. *Національна безпека України в умовах воєнного стану: проблеми та шляхи їх вирішення*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (м. Одеса, 20 березня 2025 р.) / Військова академія (м. Одеса). Одеса, 2025. С. 391–393.

15. Кутков О., Вербовенко О., Дюденко С. Вплив інформаційних чинників на цивільне середовище: основні загрози та методичні підходи для їх подолання. *Криза сучасної геополітики: світ між демократією й авторитаризмом*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Переяслав, 27–28 березня 2025 р.) / Університет Григорія Сковороди в Переяславі. Переяслав, 2025. С. 163–165.

Особистий внесок: визначено методичний підхід до оцінювання впливу інформаційних чинників.

16. Кутков О. О., Вербовенко О. П. Професійна військова підготовка лідерів у структурі цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України. *Сучасні виклики військового лідерства: інноваційні підходи до підготовки військових лідерів з урахуванням досвіду відсічі збройної агресії російської федерації*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 06 травня 2025 р.) / Нац. ун-т оборони України. Київ, 2025. С. 83–85.

Особистий внесок: визначено підходи до підготовки військових лідерів.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати:

17. Методичний посібник для військ (сил) з питань цивільно-військового співробітництва / В. Кевлюк, В. Ковальов, О. Кутков та ін. Київ: Управління ЦВС ЗС України, 2019. 167 с.

Особистий внесок: розкрито організацію ЦВС у Збройних Силах України за стандартами НАТО.

АНОТАЦІЇ

Кутков О. О. Механізми державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національний університет цивільного захисту України. Черкаси, 2025.

У дослідженні запропоновано вирішення наукового завдання щодо

обґрунтування теоретичних засад і розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки. Відповідно до сформульованої мети вирішено такі завдання дослідження: виявлено особливості реалізації цивільно-військового співробітництва в сучасних умовах воєнно-політичної обстановки; окреслено нормативно-правове забезпечення діяльності цивільно-військового співробітництва; розкрито особливості функціонування організаційного і ресурсного механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в сучасних умовах воєнно-політичної обстановки; узагальнено кращі закордонні практики в провідних країнах світу; з'ясовано можливості відомого науково-методичного апарату щодо вдосконалення механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки; обґрунтовано модель механізму державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах загострення воєнно-політичної обстановки; розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки.

Об'єктом дослідження є діяльність цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки в державі, а предметом – механізми державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки в державі.

Автором уперше обґрунтовано модель механізму державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах загострення воєнно-політичної обстановки, яка надає можливість розкрити підхід щодо використання інформації про обстановку, яка складається на ділянках відповідальності цивільно-військового співробітництва, реалізовувати об'єктивну оцінку стану та прогнозування розвитку цивільного середовища, вносити своєчасні пропозиції щодо змін у нормативно-організаційні параметри виконання завдань (нормативні документи) або вносити зміни в організаційно-штатну структуру підрозділів цивільно-військового співробітництва і тим самим у комплексі забезпечувати їх ефективну діяльність.

Отже, у роботі обґрунтовано теоретичні засади та розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки.

Ключові слова: механізми державного управління, цивільно-військове співробітництво, державне регулювання цивільно-військового співробітництва, організаційний механізм державного регулювання цивільно-військового співробітництва, цивільне середовище.

ABSTRACT

Kutkov O. O. Mechanisms of state regulation of civil-military cooperation in the conditions of changes in the military-political situation. – Qualification scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of sciences in

public administration, specialty 25.00.02 – mechanisms of public administration. – National University of Civil Defense of Ukraine. Cherkasy, 2025.

The study proposes a solution to the scientific task of substantiating the theoretical foundations and developing practical recommendations for improving mechanisms of the state regulation of civil-military cooperation in the conditions of changes in the military-political situation. In accordance with the formulated goal, the following research tasks were solved: the peculiarities of the implementation of civil-military cooperation in modern conditions of the military-political situation were revealed; the regulatory and legal support of civil-military cooperation activities was outlined; the peculiarities of the functioning of the organizational and resource mechanisms of state regulation of civil-military cooperation in modern conditions of the military-political situation are revealed; summarized the best foreign practices in the leading countries of the world; the possibilities of the well-known scientific and methodological apparatus for improving the mechanisms of state regulation of civil-military cooperation in the conditions of changes in the military-political situation were clarified; the model of the mechanism of state regulation of civil-military cooperation in the conditions of an aggravation of the military-political situation was substantiated; practical recommendations for improving mechanisms of the state regulation of civil-military cooperation in the conditions of changes in the military-political situation were developed.

The object of the study is the activity of civil-military cooperation in the conditions of changes in the military-political situation in the state, and the subject of the study is the mechanisms of state regulation of civil-military cooperation in the conditions of changes in the military-political situation in the state.

The author for the first time the model of the mechanism of state regulation of civil-military cooperation in the conditions of the aggravation of the military-political situation is substantiated, which provides an opportunity to reveal the approach of using information about the situation that is formed in the areas of responsibility of the civil-military cooperation, to implement an objective assessment of the state and forecasting of the development of the civilian environment, to make timely proposals for changes in the regulatory and organizational parameters of the performance of tasks (regulatory documents), or to make changes to the organizational and staff structure of civil-military cooperation units and thereby ensure their effective operation in the complex.

Thus, in the work is substantiated the theoretical foundations and develops practical recommendations for improving mechanisms of the state regulation of civil-military cooperation in the conditions of changes in the military-political situation.

Key words: mechanisms of state administration, civil-military cooperation, state regulation of civil-military cooperation, organizational mechanism of state regulation of civil-military cooperation, civil environment.

Відповідальний за друк *Літвін Л. Ю.*

Підписано до друку 27.10.2025 р.
Формат 60x84 $\frac{1}{16}$. Обл.-вид. арк. 0,9.
Гарнітура Таймс. Тираж 100 прим.

Віддруковано з оригінал-макета в друкарні ФОП Леонов Д.С.
61023, м. Харків, вул. Весніна, 12, тел. (057) 717-28-80.

